

ERKKI KORPIMÄKI – EDEN SVETOVNO NAJPOMEMBNEJŠIH EKOLOGOV

// pogovarjala se je Petra Vrh Vrezec

ERKKI KORPIMÄKI je mednarodno priznani strokovnjak za koconogega čuka (*Aegolius funereus*), malega skovika (*Glaucidium passerinum*), ekologijo sov in odnose plen-plenilec.

vse foto: arhiv **Erkkija Korpimäkija**

Mednarodno priznani raziskovalec Erkki Korpimäki na svojem raziskovalnem območju v zahodni Finski že več kot 50 let zelo uspešno preučuje koconogega čuka (*Aegolius funereus*), ekologijo sov in odnose plen-plenilec, zato ni presenetljivo, da je za svoj veliki prispevek k raziskovanju in ohranjanju sov v začetku marca letos prejel prestižno mednarodno nagrado (Champion of Owls Award), ki so mu jo podelili na 16. Mednarodnem festivalu sov (World Owl Hall of Fame) v Houstonu v ZDA. V mednarodnih znanstvenih revijah je objavil več kot 280 člankov in je med najbolj citiranimi raziskovalci v kategorijah ekologije in okolja. Korpimäki že desetletja ugotavlja, kako gozdarstvo, kmetijstvo in podnebne spremembe vplivajo na populacijsko dinamiko sov, zato si prizadeva za ohranjanje starih gozdov na Finskem. Je tudi mentor številnim študentom in raziskovalcem s Finske in vsega sveta.

Prosim, povejte mi, kdaj ste se začeli zanimati za ptice in kako ste se odločili za raziskovanje sov?

Ptice so me začele mikati v srednji šoli, ko sem pričel obiskovati naravoslovni krožek, v okviru katerega so bili v bližnji okolici organizirani izleti za opazovanje ptic. V tem krožku se nas je del dijakov ukvarjal z naravnimi dupli koconogega čuka, da bi bolje raziskali gnezdenje te sove. V naravnih duplih smo zbirali izbljuvke in jih pošiljali profesorju Seppu Sulkavi na Univerzo v Oulu (severna Finska). Tako sem prišel v stik s profesorjem in jeseni leta 1965 začel s svojimi prvimi raziskavami gnezdenja koco-

nogega čuka v gnezdilnicah. Približno 5-10 km od naše kmetije, kjer sem živel s starši, sem za to malo sovo to leto postavil med 20-30 gnezdilnic. Naslednje pomlad sem imel zasedeni dve. Skupaj s še enim lokalnim obročkvalcem smo mladiče obročkali. Potem smo postavili še več gnezdilnic in leta 1973, ko sem resneje začel z raziskavami, je bilo na precej velikem območju med 150 in 200 gnezdilnic. V naslednjih 10 letih, do zgodnjih 80-ih, smo vsako leto pregledovali med 150-170 gnezdilnic, ki so pokrivalo 3000 km² veliko raziskovalno območje. V 90-ih je bilo na mojem območju le še okoli 30 naravnih dupel, ki so jih predvsem v vedno redkejša drevesa trepetlik naredile zelo številne črne žolne.

Ste eden najboljših ekoloških znanstvenikov na svetu. Objavili ste malo manj kot 300 strokovnih člankov v recenziranih revijah. Kakšen je vaš delavnik?

K temu je pripomogla velika raziskovalna skupina, ki sem jo ustvaril v zadnjih 20-30 letih. Sem profesor ekologije živali na oddelku za biologijo Univerze v Turku in mentor številnim doktorskim študentom, ki zbirajo podatke, jih analizirajo, pišejo članke, pri katerih jih vodim in usmerjam. Raziskujemo tudi postovke v gnezdilnicah, zelo pomembna raziskovalna tema pa so mehanizmi, ki vplivajo na populacijske cikle voluharic, tako da moji članki niso samo o sovah ali ujedah. Približno polovica jih je o populacijskih ciklih voluharic in tudi drugih stvareh. Trenutno imamo precej velik projekt na arhipelagu blizu mesta Turku. Z njim želimo ugotoviti, kakšen je vpliv plenjenja

tujerodnega ameriškega minka na ptice arhipelaga. Člankov o sovah je torej samo okoli 100.

Nedavno ste s Harrijem Hakkarainenom objavili monografijo o koconogem čuku. Ste vodilni strokovnjak za to malo sovo. Povejte nam, kako je napredovala študija te vrste med vašo raziskovalno kariero?

V začetniškem obdobju, od leta 1966 do približno 1972, smo opisovali ekološke značilnosti vrste. Takrat mi je bil to le konjiček. Ko sem leta 1971 na Univerzi v Oulu začel študirati biologijo, so bile te raziskave bolj usmerjene. Doktorat sem delal iz ekologije koconogega čuka. Na svojem raziskovalnem območju v gozdu in na kmetijskih površinah sem naredil popise ptic in malih sesalcev. Na osnovi tega sem želel ugotoviti, kateri vrsti plena daje koconogi čuk prednost v povezavi z razpoložljivostjo plena v naravi. Izkazalo se je, da lovi večinoma voluharice iz rodu *Microtus*, zlasti travniške voluharice, in manj pogosto rovkke. Med pticami je izbiral v glavnem vrste, ki gnezdijo v duplih ali nad tlemi. Precej manj je izbiral talne ptice. Hotel sem vedeti, kakšen je vpliv nihanja glavnega plena na velikost zaroda, začetek valjenja in gnezditveni uspeh koconogega čuka. Leta 1989 sem dobil prvega doktorskega študenta, Harrija Hakkarainena. Z njim sva raziskovala razmnoževalni napor in spolno dvoličnost te vrste sove. Naredila sva veliko raziskav, ki bi potrdile hipoteze, oblikovane na osnovi opazovanj in podatkov. Zelo pomembna raziskava je zadevala mnogoženstvo (poliginija) in mnogomoštvo (poliandrija) koconogega čuka. V dobrih letih je bilo 10-20 % samcev poligamnih. Imeli so 2-3 samice na oddaljenosti 1 do 4 km in so morali nahraniti tako samice kot mladiče. A samo dva samca sta bila tako učinkovita lovca, da sta lahko imela tri samice. Tudi

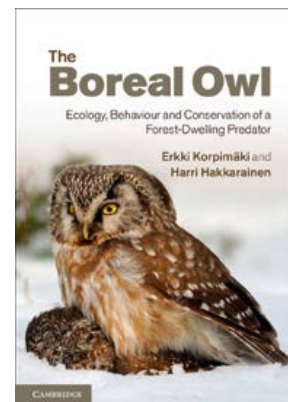
nekatero samice so imele po dva samca. V populaciji so tudi nesparjeni, samski samci. Teh je okoli 30 odstotkov. Ugotavljala sva razlog za to. Naredila sva zanimiv poskus, da bi ugotovila, zakaj nekateri samci nimajo samic. Poiskala sva gnezdilnice, ob katerih so peli nesparjeni samci. Zgodaj gnezdeče samice, ki po 2-3 tednih zapustijo gnezdo z mladiči v oskrbo samcu, sva vzela z gnezda tik preden so odšle in jih preselila v gnezdilnico nesparjenega samca. Ti samci so s temi samicami gnezdili in bili pri tem celo uspešni. Poskus je pokazal, da je glavni vzrok za toliko nesparjenih samcev premajhno število samic zaradi večje umrljivosti. Nesparjeni samci so torej sposobni gnezditi, nahraniti družino ali dobiti samico v svojo gnezdilnico. To je bil res zelo zabaven poskus, a uspešen! A to je le delček vseh naših eksperimentov.

Ampak kako ste imeli ob vsem še čas za pisanje - učili ste, imeli študente, ki so velikokrat trkali na vaša vrata in razpravljali bodisi o izvedbi poskusov bodisi zapletih pri pisanju člankov?

Čas se je našel. Pisal sem večinoma med svojim prostim časom in zunaj pisarne, zvečer, ko ni bilo motenj (nasmeh).

Male sove so na splošno zelo slabo raziskane. Poleg koconogega čuka se ukvarjate še z malim skovikom. Zakaj menite, da je z znanstvenega in varstvenega vidika bolje raziskovati male vrste sov?

Male sove gnezdijo v večjih gostotah kot velike sove ali večje ujede, zato je lažje dobiti dovolj velik vzorec na manjšem raziskovalnem območju, in ravno to je razlog, da jih je preprosteje raziskovati. Drugi vzrok je, da so manjše sove plen večjih plenilcev, kot so

Nedavno je s svojim doktorskim študentom in tudi dobrim raziskovalcem Harrijem Hakkarainenom objavil **MONOGRAFIJO** o koconogem čuku.

Jeseni leta 1965 je Erkki začel s svojimi prvimi raziskavami gnezdenja **KOCONOGEA ČUKA** v gnezdilnicah. Vsako leto je z raziskovalno ekipo pregledal med 150 in 170 gnezdilnic.

MALEGA SKOVIKA je pravzaprav zelo lahko raziskovati, če mu ponudiš pravo gnezdilnico.

kragulj, kozača, velika uharica itd. Njihova populacija je regulirana ne samo v odvisnosti od hrane in razpoložljivih gnezdilnih mest, kot pri večjih sovah, marveč tudi s strani plenilcev. Koconogega čuka pravzaprav kar veliko raziskujejo tudi drugod, saj rad sprejme gnezdilnico. Razširjen je večinoma v severnem borealnem gozdu, le manjša populacija je v centralni Evropi. Ker pa ga ni v Veliki Britaniji, kjer je veliko raziskovalcev in opazovalcev ptic, je vrsta manj raziskana od bolj razširjenih sov, npr. pegaste sove, čuka itd. Vrsta gnezdi tudi v severni Ameriki, a manj v gnezdilnicah kot v naravnih duplih, ker imajo več vrst detlov, ki dolbejo luknje v drevju. V Evraziji pa le črna žolna dela dovolj velika dupla za koconogega čuka, pa še ta ima mnogo odjemalcev oz. tekmecev – kavko, veverico, goloba duplarja. Zato primernih naravnih gnezdišč za koconogega čuka pogosto primanjkuje.

Pri malem skoviku pa je problem, da ne sprejme navadne gnezdilnice. Pred okoli 25-30 leti so amaterski finski obročkovaalci ugotovili, da mali skovik sprejme gnezdilnico, če je sprednja stranica zelo debela, vsaj 5 cm, vhodna odprtina pa velika okoli 45 mm. Take gnezdilnice skoviki uporabljajo za

gnezdenje ali kot shrambo hrane pozno jeseni, da lahko preživijo zimo. Malega skovika je pravzaprav zelo lahko raziskovati. Jeseni samo raziščeš, koliko hrane je v shrambah, ujameš lastnika, ga stehtaš, določiš vrsto plena in spol, prihodnjo pomlad ugotavljaš preživetje, kako uspešno gnezdi ...

V obdobju raziskovanja ste zbrali res dolgoletne podatke o sovah in njihovem glavnem plenu, voluharicah. Ali lahko, prosim, za bralce revije poveste, zakaj so takšne dolge študije potrebne?

Če želiš ugotoviti pravi fitnes (sposobnost prilagajanja na okolje) posameznega osebka, potrebuješ dolgoletne podatke. Z njimi označenemu osebku slediš skozi vse njegovo življenje. S tem izveš, koliko mladičev je speljal vsako gnezditveno sezono, koliko jih je preživelo, ugotoviš dejavnike, ki vplivajo na preživetje, itd. To je en vidik dolgoletnih podatkov, drugi pa je, da je v okolju veliko sprememb – predvsem so to velike izgube življenjskih prostorov. To se kaže tudi v borealnem gozdu na Finskem, ki ga uničuje gozdarstvo, ki je za državno ekonomijo zelo pomembno. Žal imamo v osrednji Finski in na jugu ohranjenih zelo malo gozdov. Večina je ohranjena na severu in vzhodu. Dolgoletne podatke res nujno potrebujemo, saj vidimo vpliv golosečnje na osebkov fitnes in populacijsko gostoto, ocenimo lahko populacijski trend za gozdne vrste sov ipd. Kot vidite, se danes dogajajo velike okoljske spremembe. Na severu Evrope to pomeni, da so predvsem jeseni milejše – v pozni jeseni je ponoči manj zmrzovanja in več dežja. Da ugotoviš, kaj vpliva na izgubo življenjskega okolja in na klimatske spremembe, seveda spet potrebuješ dolgoletne podatke. Na takih raziskavah trenutno delamo, pri čemer jemljemo malega skovika kot modelno vrsto.

Njegovo **RAZISKOVALNO OBMOČJE** je v borealnem gozdu na zahodu Finske.

Pogovor je potekal v času Mednarodne sovje konference v Evori, septembra 2017.